

Nr 144.

Av herr **Vennerström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående
upphörande av strafflagen för krigsmakten.

Vid 1920 års riksdag väcktes motioner av Lindhagen i första kammaren och av Vennerström i andra kammaren dels om avskaffande av krigsdomstolarna, dels om avskaffande av krigslagstiftningen i allmänhet. I den senare motionen anfördes, att Sveriges folk torde vara moget att omedelbart avskaffa allt vad krigslagar heter och knäsetta principen om lika lag och rättskipning för alla medborgare, vare sig de bära kronans rock eller befinna sig i det civila livet. I denna tid, när det svenska folkets vilja till demokratisering brutit igenom och personlighetsprincipen hävdats starkare än någonsin, borde det vara en given följd av detta demokratiseringsarbete, att de medborgare, som nödgats krypa in i vapenrocken, ha sin ställning kvar som fria medborgare och icke berövas sin medborgerliga frihet. Nu mer än någonsin är det förhatligt, att myndiga medborgare skola stämplas som mindervärdiga och ställas under medborgligt förmynderskap av överordnade, som kanske icke ens sky att missbruka sin makt till grova ingrepp i de underordnades självständiga åsiktsbildning. Då vi icke kunna tillerkänna de militära, disciplinära argumenten mot krigslagstiftningens och krigsrättskipningens avskaffande någon den ringaste vikt och betydelse för den ordning och lydnad, man städse åberopar, utan fastmera i den militära rättvisan nödgas se ett medel att främja kastanda, nedpressning av människovärdet och över huvud taget en institution, likvärdig med en stat i staten, anse vi, att mått och steg omedelbart böra tagas till att återskänka medborgaren den rättssäkerhet, han delvis förlorar vid interneringen i kasärnerna.

Riksdagen sympatiserade med motionerna i så måtto, att den i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd

utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas, för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredning kan föranleda. Men starka sympatier funnos även för att ännu längre tillmötesgå motionärernas syftemål. Andra lagutskottets majoritet hemställde om en utredning, huruvida och i vad mån en humanisering av bestämmelserna i nu gällande strafflag för krigsmakten kunde vidtagas, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Några socialdemokratiska reservanter yrkade, att riksdagen »måtte i skrift till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån den för krigsmakten gällande strafflagen må kunna upphöra att gälla, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda». Reservanternas motivering för detta yrkande var följande:

»Ehuru motionären yrkat upphävande av all krigslagstiftning, förutsätter utskottet att därmed icke avses att lämna brott, begångna av militära personer, straffria. En sådan åtgärd kan i varje fall uppenbarligen icke på allvar ifrågasättas. Däremot anser utskottet tidpunkten vara lämplig att nu till överläggning och utredning taga upp frågan om möjligheten att i fredstid avskaffa krigslagarna och ersätta dem i motsvarande fall med redan gällande bestämmelser i allmänna strafflagen, och där stadgandena i krigslagen avse brott, som endast kunna begås av personer i deras egenskap av militärt anställda, låta dessa stadganden i reviderad och humaniserad form ingå som ett särskilt kapitel i allmänna strafflagen. Den disciplinära bestraffningsrätten torde däremot, om än med humaniserade straff och straffskalor, i en eller annan form få kvarstå. Genom en sådan här i största korthet skisserad åtgärd skulle främst ernås, att vårt land toge ett kraftigt steg i riktning mot den sedan årtionden krävda humaniseringen av krigslagstiftningen, som ej kan anses fullt uppnådd, förr än militärerna, där så kan ske, ställas under samma lagbestämmelser som ett lands övriga medborgare. Det har anförts, att samma syfte kan i sak vinnas utan krigslagarnas avskaffande, endast genom en humanisering av dessa. Utan att bestrida riktigheten därav vill utskottet dock framhålla, att så länge våra värnpliktiga skola dömas efter en särskild lag detta alltid kommer att hos dem ingiva en känsla av att de, under den tid de fullgöra sin tjänst till fosterlandets försvar, äro i rättshänseende en annan klass av medborgare, vilka skola dömas efter speciella undantagslagar. Det synes utskottet därför vara en gärning av stor vikt för både försvaret och de enskilda individerna att undanrycka själva grunden för denna känsla och därmed också borttaga

anledningen till den ovilja mot krigslagarna, som alltid kommer att taga sig uttryck, så länge dessa skola bestå som ett särskilt lagsystem.»

Vid behandlingen i andra kammaren bifölls reservationen med 92 röster mot 76. I första kammaren däremot avslogs reservationen med 56 röster mot 50. På grund av kamrarnas skiljaktiga beslut nödgades första lagutskottet anmäla, att sammanjämkning icke kunde företagas, vadan alltså frågan förföll.

Med hänvisning till behandlingen vid 1920 års riksdag tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån den för krigsmakten gällande strafflagen må kunna upphöra att gälla, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 21 januari 1922.

Ivar Vennerström.

